

Forfatter: Baggesen, Jens

Titel: Min Gienganger-Spøg

Citation: Baggesen, Jens: "Min Gienganger-Spøg", i Baggesen, Jens: *Riimbreve og poetiske Epistler. 2. Samling, 1809-1823. - 1894*, udg. af A. Arlaud , 1889-1903, s. 93.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-baggesen03tom-shoot-workid55488/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Riimbreve og poetiske Epistler. 2. Samling, 1809-1823. - 1894

Min Gienganger-Spøg,
eller
Den søde Kniv.

Til Statsraad Stoud i Kiøbenhavn.

Kiel.

Der er, min Stoud, en Ven i Kiøbenhavn,
Med hvem jeg blev bekiendt, til mitt og Landets Gavn,
Paa Reisen, som blev, troer jeg, giort og prentet,
Imellem Juul og Fastelavn,
Sidstleden, Aaret før Bombardementet —*)
En Ven, der sladdre kan for ti — og lyde
for tyve —
Saa got som nogen i min fødestavn:
Han boer paa Slettet, midt i Christianshavn,
Ved Østerport, paa Nørrevold, i Gaden,
Der giennemfrydser hele Staden,
Og Fimbulklaffer er hans Navn.

Det er en snurrig fyr, den samme:
Han veed, hvad der er aldrig hendt,

*) Med denne saakaldte, Reise meener Riimbrevskriveren den ber-
rygtede Gienganger, som udkom 1806, og opbragte alle Parnasfets
Køfere, Bryggere og Brændeviinsmand imod ham.

Og har, blandt andre, det Talent,
Som Sire havde, Barflektonens Umme:
At kunne giøre, naar han Tiden falder lang,
Sig flere Røster paa eengang,
Og lade, skøndt allene, somme Gange,
Som om han ordentlig var mange.

Den samme gode Ven var allerede vred
(Eod i det mindste, som han var 'et,
Hvorved jeg virkelig blev selv lidt narret),
Dengang jeg gik igien, med lette Fied
Paa Kirkegaarden, hvor ved høilys Dag
Vor gode Smag
Af et Par Døgnmænd blev sænket ned,
Og fik „i Mangel af anstændig følges Havelse,
En meget fattig christelig Begravelse“,
Som den imidlertid var vel fornøjet med.

Vred var han dengang alt, og sagde meget flent
Om mig, og om mit Gienføerd, og om Resten,
Som jeg af frygt for Gud og Kiærlighed til Næsten
For længe siden alt har glemt.
Af Arriighed, som sagt, han dengang næsten
Sprak,
fordi jeg gav ham Letlighed til Snak,
Hvorfor han burde have sagt mig Tak,
Da han nødvendigen maa reent krepere,
Naar han kan ikke sliddersfladdre mere.
Nu er han, siger man, som Recensent
Og Rygteridder, mere konsekvent:
Nu giør han høit, fordi jeg tier stille,
Snydvred, fordi jeg ingen Pille
Har givet ham i den langsommelige Tid,
Jeg ligger i min Grav, med min Pernille,
Saa taus som en forstøenet Fisk, med flid.

Nu vil han mig for Ulvor drille —
 Nu vil han ride mig til Vands,
 fordi jeg ingen Kleppert meere rider --
 Nu vil han bide mig, saasnart han seer sin Kands,
 fordi jeg ingen længer bider.

Jeg (skændt jeg vel til Tid og Sted
 Tillod mig lidt satyriisk Munterhed,
 for ei de smaa Guds Gaver reent at spille,
 Jeg havde nu engang i min Ufyldighed)
 I Grunden ingenfinde veed —
 Jeg kan det ei, hvis og jeg vilde.
 Naar Baggehunden i mig bliver vred,
 Den gamser rigtig nok (der klæder den ei ilde),
 Men Gamset bliver, som De veed,
 Et Kys, formedelst den Dmstændighed,
 Hvorom jeg i en anden Kiliade*)
 Paa et Par Sider eller Blade,
 Hvis jeg ei husker feil, har givet alt Besfeed.
 Jeg overalt i Grunden ei kan hade —
 Naar jeg undtager det Uelskelige Elv:
 Stolt Dumhed, Fanden, og mit blotte Selv;
 Men dette Trillingvæld er, som vi alle vide,
 Et Kloverblad, der ikke laer sig bide,
 Som Græs paa Bredden af en Dam,
 Just af det første beste Kam;
 Det nytter lidt, derpaa med Gummerne at slide.
 Med bare Mund kan ingen christen Sicel
 Slaae Dumhed, Fanden, og sig selv ihjel —
 Til at faae Bugt med dem behøves der, desværrel!
 En Samson, stærk som selv vor Herre,
 Med en satyriisk Uelskkaeft i Haand
 Af Størrelse som Jorden — fuld af Vædske,

*) See Riimbrevet til Profesfor Oluffen.

For efter Kampen Heltens Tørst at lødste,
 Saa styrkende som Livets Vand —
 Man kommer ikke langt med simple Vittigheder
 Som mine mod det Dødes Magt;
 Jeg bider derfor aldrig, ingen Steder,
 Hvor vred jeg ogsaa bliver, som sagt.

Men, naar man mig for grovt vil bide,
 Det kan jeg heller ikke lide:
 Slaaer mig en Hjelpekæft, en Tunge, eller Pen,
 Jeg slaar — og var det blot for Leiers Skyld — igjen;
 Deels og for Styrken at forsøge noget
 Af søde bløde danske Sproget
 I dette vanskelige Fag,
 Hvori de Gamle fandt et synderligt Behag;
 Deels og for lidt at øve mig i Stilen,
 Som fordrer alle Gratiernes Smilen
 I lunefuldt satyriskt Skiemt,
 Der, siden Holberg Jiften brød 'en,
 Frøs ind igjen, blev kold som Døden,
 Og endelig aldeles glemt;
 Men i Særdeleshed for at faae Smagen fremt
 En Smule mod den alt for grove
 Vestpreussiske Litteratur-Moral,
 Der længe var lidt fuld og lidt fatal,
 Men, efter Schlegelernes Perial,
 Blev bindegal —
 Brød alle Velanstændighedens Love —
 Og, Tak den genialste Fløsfie,
 Naturposie,
 Samt andet Pussemafferie,
 Blev paa Katheder, i Alflove,
 Paa hvert Studerekammer, selv til Hove,
 Et Udtryks-Sansculotterie —
 Hvis Teileløshed hver en Dreng med lidt Genie,

Der gjerne vil sig til en Laurbærkrone sove,
 Som simpel Kaffelovnsstudent,
 Paa Prent,
 Ket got kan høve —
 Fordi den gjør hans stærke Fantasie
 Udeles frie
 for Smagens og Fornuftens Slaverie,
 Og sparer ham pedantisk Bryderie
 Med Læsning af de Gamle, med Metriken,
 Med Moderssprogets Dyrkning, med Kritiken,
 Og selv med al Ortografie.

for denne Mode, som den tamme Stie
 hos os her hjemme gjerne gad indføre,
 Og af hvis vilde tydfte Svinerie
 Mig mangt et Ørynt paa dansk kom alt for Dre
 for denne, siger jeg, og sammes ny Fabrik
 Af yderlig gemeene Penneposer
 (Bestemte til en Polemik,
 Ved hvilken vilde blues selv Matroser,
 Med bare Klaf og latter Klif
 Paa Fiskerhællingers og Gadedrenges Skif)
 At giøre dog lidt Afbræk, ved at viise:
 Hvordan
 Bag Selfabsviften Musen smaalee kan,
 foruden overlydt at sniise —
 Hvordan,
 Naar endelig skal stærtses, stilles, stoses
 (Da her i Verden dog vel ei gaaer an,
 At der kan altid elkes, smigres, roses),
 Man stærtsje, stille, stose kan,
 foruden først til meer end Hikke
 Sig fuld at drikke
 I den bekiendte gamle Miød,

Der i det store Kar — jeg figer ikke
 Hvorledes — af Gud Odins fylde flød;
 Foruden juft med spiste Snerrebrød
 Af franske Borgere, som alle Trumfer stiffe,
 Det smukke Kien saa skamløst at bekliffe,
 At selv Greccourt derved blev rød;
 Foruden Tiern i hver en Krands at flette,
 Historien har sat paa en lidt hedens Hætte;
 Og hver en Hædersmand, der, førend vi blev fød,
 Alt Uglelse blandt vore fædre nød,
 I Gravens eller Uldedommens Skød,
 De hvide Been og Loffer at beplette —
 Og ved at viise, endelig, hvordan,
 I Ordnes og Landens Rige,
 Man kan
 Selv i de morderligste Pennekrige
 Lidt Suffer i sit Salt og Deber — og derved
 I Stridens allerførste Hestighed
 En Slags Betingelse til Fred —
 Indbringe.

Jeg altsaa gjorde mig en lille Plan, som saa,
 Til et Slags forsvarskrig i muntre Duffer
 Og Epigrammer, bitte smaa,
 Hvis Deber dog var strøet lidt Suffer paa —
 Besluttende med stinhed blot at slaae
 De grove Bagstralkifferses Sottiser.
 Jeg sagde til mig selv: hvis ikke lykkes dig
 At lære dem at skiette sig,
 Du dog skal lære dem at føre bedre Krig —
 Hvorved Kulturen i det Hele vinder,
 Og du dig Ven og Fiende ganske dist
 Tilfids
 forbinder.

I følge denne Plan jeg hvisted Musen min,
 Saasnart jeg saae den hele Hær i Marken
 Jnsøde komme mig med Spanken og med Sparken:
 Tag vel i Agt
 Din hvide Dragt
 Af Musjelin!
 Og sæt dig ned paa disse Roser
 Bag Tiernegierdet, sont adskiller Engen din
 fra hin Meduses Tørvemoser!
 Jo meer den teer sig grov, jo meere viis dig fin!
 Lad Smile, Pille, Rosentorne tørne
 Mod Kuglehagl af dens Infanterie
 Og Bomber af dens Dyrds Artillerie!
 fremstiller den i Marken vilde Biærne,
 Send mod hver store Vams en lille Vie!
 Gaaer man dig endeligen ind paa Livet,
 for paa dig kælne reent at gjøre Kaal
 Med Grovhed uden Naade, uden Maal,
 Snoe dig som Slangen, bet dig myg som Sivet,
 Glat som en Mal!
 Hver Tip, hver Trevl, hver Taffe, dig blev givet,
 Da vorde pludselig, af ædel Harme stivet,
 Til Staal!
 Bliv spæret, spydig, spids — og i din fine Skofe
 Bliv af en rød benaalet Rose
 En tornet Aloë — bliv lutter Knappenaal!
 At man af Studsen ved Metamorphosen,
 hvis og den haarde Hud hvert Stik
 Kun føler som et lille Prif,
 Maa tumle baglænds ned igien i Mosen!

Den Naade blev jeg troe, min Ven,
 Den hele Tid, hvori jeg gif igien;
 Og brød mig lidet om den tydsste Mode,
 Paa fryds og tværs kun at slaae ned for fode,

.*

foruden mindste Kunst og Stif,
 Med hvad man først i Haanden fik.
 Jeg troer bestandig, hvad jeg dengang troede,
 Min Mode burde være hver Mand's Mode,
 Og at der selv i Polemik
 Maa spores nogen Æsthetik.
 Mig synes, at det meget grove,
 Der bryder sig om ingen andre Love,
 Blot ogsaa for at have rigtig Klem,
 I bunden Stil dog burde føres frem —
 At slige Pensler, naar de ret skal snerte,
 Bør skildre veen æsthetisk Kiærlighed
 I nette Træk af et æsthetisk Hierte,
 Om ikke just paa et æsthetisk Sted —
 Jeg troede, naar man vilde slaae paa Øre
 Den mindste Digter selv, at man lidt Euphonié,
 Hvis ikke just en udført Melodie,
 Naar Smækket kom, i Smækket burde høre,
 Og at et simpelt: „Gid du faae en Skam!“
 Var intet ægte bittert Epigram —
 Saameget meer, da selv sig mødende Matroser
 Dem ei tillade den gemeene Kaas
 I Prosa ligefrem, naar de med Munden slaaes,
 Men i det mindste pynte deres Skoser
 Med Rim som „fastelavn“ og „Hallingsaas“.
 Jeg troede, naar især det kom til Skjalde-Kampe,
 Det være sig med Klinger eller Tampe,
 Der burde spores dog en Slags Musik,
 I alle Puf og Stød og Stif,
 Af den Natur, ihvor det gif,
 At, hvis man en Tryk-Sexten fik
 Saa diæro, at man derved naturlig maatte dumpe
 Paa sin uædelige Digter-Kumpe,
 Man dog, trods Faldets virkelige Gru —
 Fortryllet af det Treffende, det fyndige,

Det Kette, Nette, Lette, næsten Hndige —
 Gad dumpe nok engang endnu.

Saaledes gjordes Skonheds Love gjeldende
 hos Bønder selv i Slagsmaal mellem fiendene;
 Hjn Valris, for Exempel, der i Kiv
 Alt havde stilt ved Lemmer eller Liv,
 for bare Morskabs Skyld og intet andet,
 To-tredde Parten af hans Dennefreds i Landet,
 Blev, da han selv engang til Tidsfordriv
 faldt for en Dennehaend, begravet af alle Helte,
 Der havde hørt det held med ham at spænde Belte
 Hvorfor? — fordi han suur, og stum, og stiv,
 Og strunk, og stolt, og stüdig Kammeraterne,
 Han skar til Skamme, gif paa Liv? —
 Nei! — men fordi, blandt samtlige Krabaterne
 Paa Halling, ingen „skar saa sed en Kniv!“
 Netop den uførlignelige Lethed,
 Hvormed han Kniven svang og listet ind og ud
 I sin Modstanders Skind og Hud —
 Den Præcision, den Eleganz, den Nethed,
 Hvormed hvert Snit foer ud og ind,
 Eig fine Træk af Sommerastenvind,
 I Contrapartens Hud og Skind —
 Den Rigtighed i Blif, den Sifferhed i Rammen —
 Den Takt, den Gratie, den Kundhed i
 Hvert Skaar — og den fuldendte Harmonie
 Af Skæring i dem allesammen —
 Hvormed naturligtvis blev til et Malerie,
 Værdt at betragtes og beundres, Strammen —
 Det alt — som lignes kan ved gode Vers
 I lunefuld polemisk Skærtis —
 Var Marsag, at man fergede saa saare
 Ved denne morderlige flængers Baare,
 Som om man under Svøben af hans Kniv

J Sognet havde ført et Honningliv.
 Ved blot at tænke paa den Saliges saa søde
 Maneerer, flød i Taarer hen enhver,
 Der havde seet dem kun — og Een især,
 De havde kildret ofte halv til døde,
 Var (siger man) ved det begrebede Lig
 J Sørgeflaen reent utrøstelig.
 Saaledes burde hver en Stand paa Jorden
 for Alvor og for Spøg hinanden slaae;
 Thi Krig er eengang i Naturens Orden,
 Og Fred kan ingen være sikker paa.
 Særdeles burde, synes mig, Poeten,
 Hvis skønne Fag er Objektiviteten,
 Slaae med en Slags Maneer. J hvert et Slag
 Paa Mæven, Bryftet, eller paa Planeten
 Af det, han kalder Subjektiviteten,
 Der burde være Jitrlighed og Smag —
 Om ei med Hensyn paa Humaniteten,
 Saa dog med Hensyn paa hans eget Fag.
 Saaledes slaaes Einherier i Valhalla —
 Saaledes Kampens Engle selv om Allah —
 Saaledes ogsaa min Gienganger slog,
 Da den i Kamp mod Kunstvenner drog —
 Saaledes slaaer jeg end til Sprogets Væde
 Med god Samvittighed, naar det skal være —
 Saaledes — af! men det er Verdens Nød —
 Saaledes slaaer man kun, naar man er død —
 Død for de mange Forhold her paa Jorden,
 De mangehaande, mangeslags,
 De ordensfæstlige, de dagligdags,
 Ei Dannebroges blot, men hvert et andet flags,
 Der nødiggiøre den gemeene Morden,
 Af Mangel paa behørig Tid
 Til paa sin Myrden at anvende mindste flid,
 Naar man maa følge Dagens Orden.

Saaledes slaer man kun, naar man er fold og liv,
 Død for Nutidens egentlige Liv,
 Død for Materien, for Stoffet,
 Død for Parterret, død for Høffet,
 Død for hver Herlighed, der gjør lidt tyf og but,
 Og hvad man kalder fornem mut —
 Død, borte, glemt — i Graven vel forvaret —
 J Skærsild udbrændt reent til Aand —
 Og frie for alle Kiødets Baand,
 Som Gienføerd af sig selv, forklaret —
 Tilintetgiort,
 Som Perlesarven paa en gammel Port,
 Som Vintersneen i en Sommer-Kende,
 Som Rhodos Sol-Kolos, der siger ikke stort,
 Nu den er falden overende —
 Kort sagt: som jeg, halvtredfundstive Miil
 fra hver en Plet, hvor jeg var meget lille,
 fra danske Pigers Blif og danske Koners Smil,
 Her i det Dromminghof-forladte stille,
 Svindsyge, melankolske Kiel.
 Hvad Under, jeg tilfids i Tone, Sprog, og Stil,
 Selv naar jeg spender Belte mod en Bengel,
 Udeles bliver lig en himmelsk Engel,
 Og min Satires Kniv sed som en Elfskovspil?
 Ut jeg er ikke grov i Sang, i Skrift, og Tale,
 Dermed jeg ikke kan, og vil ei heller prale;
 Thi, hvis jeg gjorde det, med haanligt Smil
 Imod mig fimbullaffer torde knubbe:
 „Det er jo ingen Kunst, du Halvveis-Gubbe,
 „Dig var jo Livet selv en Fiil!“

Kunst eller ei, min Stoud, jeg vil tilbagevende
 Med sode Kniven, som jeg svang
 Mod fimbullaffer sidste Gang;
 De feige Bagstraffik faaer ellers aldrig Ende.

Desuden mig et Brev er kommet her tilhænde,
 Der mælder mig: hvorlunde selv den Skiald,
 Der steg engang saa stænt, gaaer ned af Bakke,
 Fordi med alt fra ham man tar tilstafte —
 Og at vort Pindus blir tilsidt en Use-Stald,
 Hvis ingen Muse meer med Uerne tør snakke:
 Hvorlunde man gaaer om med et Triumvirat,
 Der, siden mit Par Ord om Jæderne,
 Paa forslag af en bugeløs Krabat,
 Skal ordenlig permanentere Modernæ —
 Hvorlunde, hvis jeg ikke svarer snart
 Paa faderens forsøg i Prose,
 Selv Sønnen tænke vil, at det er med mig flart,
 Og Manden i Parnasjets Mose
 Med grønte Høse
 forjuffre (for sin Broderpart),
 At det er alt tilfammen grumme rart —
 Hvorlunde man har aldrigen seet Mage
 Til Stilen i de sidste Dage:
 Hvorlunde, da hvert Glimt af kritisk Eys forsvandt,
 Et blot i Størets Land, men selv i Manders Rige
 Det Ædle maa for det Gemeente vige —
 Hvad jeg, desværrel selv derhjemme fandt
 Kun alt for sandt —
 Og endelig: hvorlunde reent vil synke
 Parnaset i et Svælg af Dagligdagserie,
 Naar denne Sommer er forbi,
 Hvis ingen Curtius sig over det vil ynke,
 Sig styrrende med Skjold og Spyd deri.
